LAUSUNTO

Keskuskauppakamari
Raisa Harju

7.12.2022

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain, kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annetun lain 13 §: n ja oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 3 §:n muuttamisesta (HE 218/2022 vp)

Esityksen tavoitteena on vähentää kuluttajaluottoihin liittyviä velkaongelmia, ohjata kuluttajaluottojen hinnoittelua ja markkinointia sekä estää luotonottoon ja maksamiseen liittyviä väärinkäytöksiä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan korkokaton laskemista nykyisestä 20 prosentista 15 prosenttiin ja korkokaton sitomista korkolaissa tarkoitettuun viitekorkoon. Lisäksi ehdotetaan muutettavaksi hyvää luotonantotapaa koskevaa säännöstä siten, että siinä nykyistä tarkemmin määriteltäisiin, millainen markkinointi olisi hyvän luotonantotavan vastaista. Uutta sääntelyä ehdotetaan myös eri maksutapojen esittämisjärjestykseen verkosta ostettaessa sekä laajennetaan henkilöllisyyden todentamisvelvollisuutta. Esitykseen sisältyvien uusien säännösten rikkomisen johdosta elinkeinonharjoittajalle voitaisiin jatkossa määrätä seuraamusmaksu.

Yleistä

Hallituksen esitys on hyvin valmisteltu ja siinä on selostettu valittuja ratkaisuja valtaosin varsin informatiivisesti. Asian jatkovalmistelussa on otettu huomioon tiettyjä asioita saadusta lausuntopalautteesta, tällä perusteella mm. luottojen markkinoinnissa ei esitetä annettavaksi tietyn sisältöistä varoitusta. Tämä on hyvä asia.

Esityksellä tavoiteltavat asiat ovat erittäin tärkeitä ja sinällään kannatettavia. Asiassa on kuitenkin syytä muistaa, että tiukentuvalla sääntelyllä ei vielä yksistään voida saavuttaa näitä kaikkia tavoitteita. Merkittävässä roolissa ylivelkaisuuden vähentämisessä on kuluttajien taloudenhallintakykyjen parantaminen ja myös tähän liittyviä asioita on pidettävä jatkossakin esillä. Taloudenhallintaosaamisen kehittämisessä on syytä ottaa huomioon eri-ikäiset kuluttajaryhmät (ikääntyneet, työikäiset, nuoret) sekä erilaiset viestintäkanavat ja neuvontaresurssit. Esimerkiksi pelillistäminen voisi toimia varsin havainnollistavana monilla eri ikäryhmillä.

Korkokaton alentaminen ja taannehtiva sääntely

Kuten hallituksen esityksessä tuodaan hyvin esiin, korkokattosääntelyyn on tehty melko lyhyellä aikajaksolla lukuisia muutoksia, joista osa on ollut väliaikaisia. 1.9.2019 voimaan tulleella muutoksella alennettiin korkokatto 20 prosenttiin sekä säädettiin luottokustannuskatto. Tilapäiset muutokset koronaviruspidemian johdosta olivat voimassa ensin 1.7.2020–31.12.2020 ja sen jälkeen 1.1.2021-

LAUSUNTO

Keskuskauppakamari
Raisa Harju

7.12.2022

30.9.2021. Tämän lisäksi koronaviruspandemia on vaikuttanut kuluttajien käyttäytymiseen ja yleiseen taloustilanteeseen. Näin ollen 1.9.2019 voimaan tulleista sääntelymuutoksista ja niiden tosiasiallisista vaikutuksista on saatavilla vasta varsin vähän tietoa. Lisäksi on haastavaa arvioida, mitkä vaikutukset ovat johtuneet siitä, ettei nykyinen sääntely mahdollisesti olisi riittävän tehokasta ja mitkä vaikutukset puolestaan ovat johtuneet pandemiatilanteen vaikutuksista kuluttajien talouteen.

Tietopohjaisen lainvalmistelun näkökulmasta olisi erittäin tärkeää saada riittävästi tietoa edellisten sääntelymuutosten vaikutuksista *ns. normitilanteessa*, jotta voitaisiin riittävän luotettavasti arvioida sitä, onko sääntelyn kiristämiselle tarvetta, millaisia ongelmia nykysääntelyyn liittyy ja voidaanko näihin ongelmiin vaikuttaa esitetyillä sääntelymuutoksilla. Lähivuosina voimaan on tulossa myös muuta aiheeseen liittyvää sääntelyä (mm. keväällä 2024 käyttöön otettava positiivinen luottotietorekisteri sekä sosiaalisen luotonsaannin edistäminen), joiden voidaan osaltaan olettaa myös ratkaisevan ylivelkaantumiseen liittyviä ongelmia. Riittävän ja oikeellisen tietopohjan puuttuminen saattaa aiheuttaa turhaa ylisääntelyä. Korkokaton alentaminen voi vaikeuttaa myös maksukykyisten asiakkaiden luotonsaantia, joka seikka hallituksen esityksessäkin on mainittu.

Edellä mainituista syistä johtuen Keskuskauppakamari suhtautuu varauksellisesti korkokaton pysyvään alentamiseen 20 prosentista 15 prosenttiin. Jos korkokattoa päädytään alentamaan, sitä ei kuitenkaan pidä alentaa 15 prosenttia alemmas. Korkokaton sitomisesta viitekorkoon Keskuskauppakamarilla ei ole sen enemmälti huomauttamista. Kuitenkin asiassa on huomioitava se, että muutos vaatii tietojärjestelmämuutoksia, joihin on varattava riittävä siirtymäaika.

Keskuskauppakamari suhtautuu taannehtivaan sääntelyyn erittäin pidättyväisesti. Taannehtiva sääntely on ongelmallista niin ennakoitavuuden kuin oikeusvarmuudenkin näkökulmasta ja tästä syystä se on aina poikkeuksellinen ratkaisu, jonka osalta pitää kiinnittää erityistä huomiota sääntelyn oikeasuhtaisuuteen ja välttämättömyyteen. Mikäli korkokattoa alennetaan ja sääntely ulotetaan koskemaan ehdotuksen mukaisella tavalla myös ennen 1.9.2019 tehtyjä jatkuvia luottoja siltä osin kuin niistä tehdään uusia nostoja, voi tämä johtaa vanhojen luottosopimusten irtisanomiseen luotonantajien toimesta.

Hyvä luotonantotapa ja markkinointiin kohdistuvat muutosehdotukset

Keskuskauppakamarilla ei ole huomautettavaa esityksen hyvää luotonantotapaa koskevaan säännökseen esitetyistä muutoksista. Säännöksessä eriteltäisiin nykyistä tarkemmin, minkä tyyppistä markkinointia erityisesti olisi pidettävä hyvän luotonantotavan vastaisena. Säännöstä tehostaisi työryhmän ehdottama muutos kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista annettuun lakiin, jonka perusteella hyvän luotonantotavan mukaisen menettelyn vastaisesta markkinoinnista voidaan jatkossa määrätä seuraamusmaksu. Kuluttaja-asiamiehen linjauksen päivittäminen uuden sääntelyn johdosta nähdään varsin tärkeänä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös siitä, missä järjestyksessä tarjolla olevat maksutavat tulisi esittää kuluttajalle tämän ostaessa hyödykkeitä verkossa. Esityksen mukaan luotollisia maksutapoja on tarjottava viimeisenä. Keskuskauppakamarilla ei ole esitetyn järjestyksen suhteen

lausuttavaa. Mikäli kuluttaja ei kuitenkaan voi edes itse valita itselleen oletukseksi jotain tiettyä maksutapaa säännöllisesti vierailemallaan verkkosivustolla, voi tämä heikentää asioinnin sujuvuutta.

Siirtymäaika ja riittävät resurssit

Keskuskauppakamari korostaa, että siirtymäajan on oltava riittävän pitkä, perusteltuna voidaan pitää noin vuoden pituista siirtymäaikaa. Muutosten seurauksena joudutaan tekemään useiden toimijoiden tietojärjestelmiin muutoksia ja muutosten toteuttaminen sekä niiden yhteensovittaminen ei aina ole helppoa.

Esitetyt muutokset tulevat väistämättä myös lisäämään summaaristen asioiden käsittelyssä tarvittavaa resurssia. Vaikka itse summaariset asiat vähenisivätkin ajan myötä, muuttuvat esimerkiksi näiden summaaristen osalta tarkastettavat korkosääntelyyn liittyvät seikat entistä monimutkaisemmaksi, joka lisää sekä asioiden käsittelyaikaa että ohjaamis- ja neuvontaresurssin tarvetta. Käräjäoikeuksille onkin syytä varata riittävät resurssit näiden asioiden käsittelyyn summaarisessa menettelyssä, jotta esimerkiksi lisääntynyt ohjaaminen ja neuvonta ei veisi käräjätuomareiden aikaa pois muiden asioiden käsittelystä.

Keskuskauppakamari
Raisa Harju
VT, Lakimies